

บรรณาธิการแถลง

บรรณาธิการแถลง

เมื่อวันพุธที่ 10 สิงหาคม 2565 มีการประชุมที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย จัดให้แก่บรรณาธิการวารสารวิชาการในประเทศ ผมได้เข้าประชุมที่ศูนย์แห่งนี้จัดต่อเนื่องมาหลายปี แต่ปีนี้เกิดความล่าช้าในการสมัครเข้าร่วมประชุม ทำให้ที่นั่งเต็มหมดทั้งในห้องประชุมและทางระบบZoom แต่ได้เข้ารับฟังทางออนไลน์ทั้งวัน ต้องชื่นชม ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ สมบัติสมทบและทีมงานที่ทำงานนี้อย่างมืออาชีพมาโดยต่อเนื่องราว 20 ปี จนสามารถยกระดับคุณภาพวารสารวิชาการของไทยให้สูงขึ้นอย่างมาก การประชุมปีนี้กำหนดจะเลิกประชุมราวบ่าย 3 โมง แต่มีคำถามที่น่าสนใจจำนวนมาก ซึ่งวิทยากรและโดยเฉพาะ ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ที่ช่วยตอบคำถามทุกข้อด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ และการประชุมได้ยืดเวลาออกไปจนเกือบ 16.00 น. จึงเลิกประชุม

บรรยากาศเช่นนี้ ทำให้หวนระลึกถึงครั้งหนึ่งที่ผมได้ไปเข้าฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่มหาวิทยาลัยจอห์นส์ฮอปกินส์เมื่อหลายปีมาแล้ว ที่รองคณบดีที่รับผิดชอบงานนั้น อยู่ดูแลการฝึกอบรมตั้งแต่ต้นจนจบโดยเป็นผู้กล่าวเปิด บรรยาย และอยู่ร่วมยืนฟังวิทยากรคนอื่นบรรยาย ช่วยตอบคำถามและควบคุมเวลาโดยตลอดทั้ง 3 วัน แสดงถึงความเอาใจใส่รับผิดชอบอย่างดียิ่งของผู้บริหารสถาบันวิชาการ ไม่เพียงมาทำพิธีเปิด โดยมักมาสายและอ่านตามร่างคำกล่าวแล้วกลับไปโดยไม่สนใจว่าเนื้อหาและคุณภาพการฝึกอบรมจะเป็นอย่างไร

เช่นเดียวกัน ในการไปร่วมประชุมวิชาการการแพทย์แผนจีนที่มหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเฉิงตู ที่คณบดีคณะแพทยศาสตร์ที่เป็นประธานการจัดประชุม ทำหน้าที่ทั้งเป็นประธานเปิด บรรยายทางวิชาการจากผลงานการวิจัยของตนเอง และเป็นประธานการประชุมทั้งวัน จนจบเมื่อ 17.00 น. จึงกล่าวปิด และพอ 18.00 น. ก็ไปเป็นประธานจัดเลี้ยงวิทยากรและบุคคลที่สำคัญจนเลิกเกือบ 21.00 น. จากนั้นก็ยังมาร่วมประชุมความร่วมมือกับคณะของทีมงานจากประเทศไทยจน 23.00 น. จึงแล้วเสร็จโดยทีมงานของคุณบดี ทุกคนเข้าร่วมประชุมอย่างเอาใจใส่ ไม่มีใครแสดงอาการง่วงเหงาหาวนอนเลย บรรยากาศเช่นนั้น คือคำอธิบายอย่างดีว่าเหตุใดงานวิชาการของเขาจึงก้าวหน้า และเจริญงอกงามอย่างดี

ประเด็นหนึ่งที่สมควรบันทึกไว้ในการประชุมเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม คือการย้ำความสำคัญของนโยบายและจรรยาบรรณของวารสาร ซึ่งครอบคลุมจรรยาบรรณของวารสาร บรรณาธิการ และผู้ทบทวนเรื่องหนึ่งที่ ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ย้ำคือ **วัตถุประสงค์หลักของวารสารวิชาการที่มุ่งตีพิมพ์ผลงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมการสร้างและเผยแพร่ความรู้ ส่วนผลงานที่ดีพิมพ์มีผลให้นักศึกษาปริญญาโท-เอก จบการศึกษา หรืออาจารย์ได้ตำแหน่งทางวิชาการ เป็นวัตถุประสงค์รอง** หากมีกรณีที่หลักการบางอย่างขัดแย้งกันต้องยึดนโยบายและจรรยาบรรณของวารสาร และหลักเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสาร

ไทยเป็นหลัก โดย ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ถึงขั้นกล่าวว่า **ถ้าวารสารใดละเมิดหลักการและหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ แต่ไปยึดวัตถุประสงค์รองเป็นหลัก “ก็ควรขอลอกจากฐานที่ซีไอไป”**

ในส่วนของสถานการณ์โควิด-19 ในวันที่ 1 กรกฎาคม ที่ผ่านมา รัฐบาลยังคงเดินหน้าผ่อนคลายมาตรการควบคุมป้องกันโรคตามกำหนด แม้สถานการณ์การระบาดจะไม่เข้าสู่สถานะการเป็น “โรคประจำถิ่น” (Endemic disease) ตามที่เกิดการเข้าใจผิดในนิยามของคำนี้ และโรคยังมีการกลายพันธุ์ ทำให้อัตราการแพร่โรคคือ ค่า อาร์คูนีย์ (R0 : Reproduction Number) ของเชื้อสายพันธุ์ใหม่จะสูงขึ้นถึง 18.6 แต่เพราะประชาชนจำนวนมากได้รับวัคซีนในอัตราสูงพอสมควร ทำให้ผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงมีจำนวนไม่มากเกินกำลังของระบบบริการสาธารณสุขจะรองรับได้ และอัตราป่วย-ตายลดต่ำลงมาก

สำหรับงานวิจัยด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับโรคนี้ ยังไม่มีชาติไหนให้น่ายินดี วารสารเล่มนี้มีบทความวิชาการคับคั่งเช่นเคย โดยเป็นนิพนธ์ต้นฉบับรวม 10 เรื่อง บทปริทัศน์ 3 เรื่อง และรายงานเบื้องต้น 2 เรื่อง

นิพนธ์ต้นฉบับเรื่องที่ 1 **ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของสเปรย์ผสมสมุนไพรกระดูไก่ดำเทียบ กับโดโคลฟีแนกสเปรย์ในการรักษาการบาดเจ็บของเนื้อเยื่อ** พบว่าสเปรย์ผสมสมุนไพรกระดูไก่ดำมีผลไม่ด้อยกว่ายาสเปรย์โดโคลฟีแนก สมควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การวิจัยทางคลินิกที่ดีของไอซีเอสโดยเคร่งครัด เพื่อให้ข้อมูลและผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือ เรื่องที่ 2 **ผลของการนวดเท้าด้วยอุปกรณ์พื้นบ้านต่ออาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน: การทบทวนอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์อภิมาน** ผลการศึกษาไม่

สามารถสรุปได้ เนื่องจากหลักฐานจากการคัดเลือกมีจำนวนน้อยและมีความแน่นอนระดับต่ำถึงต่ำมาก การทบทวนอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์อภิมานจึงอาจไม่เหมาะกับการศึกษาลักษณะนี้

เรื่องที่ 3 **ผลของยาประสะน้ำมัน (ตำรับพ่อขาว เฌียบแหลม) ในหญิงหลังคลอด: การทดลองทางคลินิกแบบไม่ปกปิด และมีกลุ่มควบคุม** เป็นการศึกษาที่ออกแบบมาดีพอสมควร ผลการศึกษาเป็นที่น่าพอใจที่ยืนยันประสิทธิภาพดีและความปลอดภัยของตำรับยาพื้นฐานนี้ โดยรายงานการวิจัยมีการนำเสนอได้ดีมากทั้งการรายงานผล การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เป็นตัวอย่างที่ดีของการศึกษายาสมุนไพรและการแพทย์แผนไทย เรื่องที่ 4 **ผลของการใช้โปรแกรมกระตุ้นการเพิ่มน้ำนมวิถีไทยต่อปริมาณและระยะเวลาการไหลของน้ำนมในมารดาหลังคลอด** เป็นการนำวิธีการกระตุ้นน้ำนมหลังคลอด 3 วิธี ได้แก่ การนวดเต้านม การประคบสมุนไพร และการให้ตม น้ำขิงสูตรของกรมการแพทย์แผนไทยฯ มาทดสอบ ซึ่งพบว่าสามารถกระตุ้นน้ำได้คล้ายคลึงกับการศึกษาวิธีการกระตุ้นน้ำนมแต่ละวิธีทางการศึกษาในอดีต

เรื่องที่ 5 **การประเมินผลศักยภาพการต้านอนุมูลอิสระและปริมาณสารฟีนอลิกรวม เฟลโวนอยด์แทนนิน จากสารสกัดหยาบของเห็ดระโงกบางชนิด** พบว่าการสกัดด้วยน้ำได้ปริมาณฟีนอลิกรวมและเฟลโวนอยด์รวมน้อยกว่าเมื่อสกัดด้วยเมทานอลและเอทานอล แต่พบว่าสารสกัดด้วยน้ำร้อนมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระดี จึงเชื่อว่าการรับประทานเห็ดระโงกขาวและเห็ดระโงกเหลืองด้วยวิธีการต้ม แกง นึ่ง ก็สามารถได้รับปริมาณสารฟีนอลิกรวม และเฟลโวนอยด์รวม รวมทั้งแทนนินได้ดี เรื่องที่ 6 **รูปแบบการสั่งใช้ความปลอดภัย และผลต่อคุณภาพชีวิตของตำรับยาสุขไสยาสน์** เป็นการศึกษาผลการรักษาอาการของ

โรคจากคลินิกกัญชาทางการแพทย์ที่มุ่งผลการรักษา ผู้ป่วยเฉพาะราย จึงมีการใช้ขนาดยาที่หลากหลาย ในผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวแตกต่างกันมาก โดยเกือบครึ่งหนึ่งมีการใช้ยาอื่นร่วม ทำให้สรุปผลได้ยาก เรื่องที่ 7 **การใช้กัญชารักษาโรคของประชาชนจากการรับรู้และการยอมรับ: กรณีศึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุ้มถ้อง จังหวัดสุพรรณบุรี** ได้ข้อมูลที่น่าสนใจ โดยมีผู้ให้ข้อมูลว่าสารสกัดจากกัญชาที่ได้รับมาเป็น “กัญชาที่ผ่านการสกัดด้วยความร้อน แล้วนำมาผสมด้วยน้ำมันมะพร้าวบรรจุอยู่ใน 1 แคปซูล” ซึ่งไม่น่าจะมีอยู่ในตำราการแพทย์แผนไทย เรื่องที่ 8 **มุมมองของวิสาหกิจชุมชนต่อนโยบายกัญชาเสรีทางการแพทย์** เป็นงานวิจัยและการนำเสนอรายงานการศึกษาเชิงคุณภาพที่ดี ผลการศึกษาและข้อสรุปรวมทั้งข้อเสนอแนะมีคุณค่าทั้งทางวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง เรื่องที่ 9 **การสำรวจตำรับยาพอกสมุนไพรสำหรับโรคข้อเข่าเสื่อมในเขตสุขภาพที่ 3** เป็นการสำรวจและวิเคราะห์ตำรับยาพอกเข้าในพื้นที่ ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาตำรับยาต่อไป เรื่องที่ 10 **มาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรตามเกณฑ์องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน ISO / TC 249** เป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของการแพทย์แผนจีนในประเทศไทยในการพัฒนาสู่มาตรฐานสากล สมควรที่การแพทย์แผนไทยจะได้พิจารณาดำเนินการด้วย

บทปริทัศน์ เรื่องที่ 1 **ยาสมุนไพรจีนที่ใช้บ่อยในการรักษาโรคเบาหวานลงไตระยะที่ 4** พบว่าสมุนไพรที่ใช้มากที่สุดคือ หวงฉี ซึ่งมีรสหวาน คุณสมบัติน้ำ

กลางและเข้าเส้นลมปราณม้ามมากที่สุด เป็นการศึกษาระดับต้นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมอีกมาก เรื่องที่ 2 **แพทย์แผนจีนกับทางเลือกสุขภาพในยุคโลกาภิวัตน์** เป็นความพยายามของแพทย์แผนจีนในการอธิบายหลัก ทฤษฎี วิธีการตรวจและรักษาของศาสตร์การแพทย์แผนจีนอย่างผู้มีศรัทธาเชื่อมั่นสูงในศาสตร์ของตน ตามมุมมองของตน เรื่องที่ 3 **การดำรงอยู่ของหมอพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย** เป็นความพยายามศึกษาการดำรงอยู่ของหมอพื้นบ้าน ผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมและทฤษฎีปัญญาสังคมทางอาชีพ

รายงานเบื้องต้น เรื่องที่ 1 **การศึกษาย้อนหลังการใช้ยาปราบชมพูทวีปเพื่อลดอาการภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น ในโรงพยาบาลสมุทรสาคร** พบว่า จากผู้ป่วยกลุ่มโรคภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น 7,696 คน มาขอรับการรักษาด้วยยาสมุนไพรเพียง 107 คน คิดเป็นร้อยละ 1.39 โดยการจ่ายยาส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามคู่มือการใช้ยา เรื่องที่ 2 **ทัศนคติต่อการรักษาด้วยน้ำมันกัญชาของผู้ป่วยมะเร็ง ในคลินิกกัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี** เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจึงต้องแปลผลด้วยความระมัดระวัง โดยการศึกษานี้มีข้อจำกัดสำคัญ เพราะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกอย่างจำเพาะเจาะจง ทำให้เกิดอคติได้

ภาคปริทัศน์ในฉบับนี้ เรื่องแรกเป็นตำราอ้างอิงยาสมุนไพรเรื่องสมอพิเภก เรื่องที่ 2 เป็นพจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนจีน เล่ม 2 (จีน-ไทย-อังกฤษ) และวารสารสโมสร เป็นเรื่องของสมอพิเภก 4 เรื่อง

พบกันใหม่ฉบับหน้า

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

